

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВЧОЇ БАЗИ ТА ПІДХОДІВ ДО ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО ЗАМОВЛЕННЯ НА ПІДГОТОВКУ ФАХІВЦІВ З ВИЩОЮ ОСВІТОЮ

Анотація. У статті проаналізовано динаміку структури державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою у 1997–2015 рр. Досліджено особливості формування замовлення в умовах уведення в дію нових переліків напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями.

Ключові слова: державне замовлення, підготовка фахівців, вища освіта, вищі навчальні заклади, освітньо-кваліфікаційні рівні, напрями підготовки, спеціальності.

Рис. 1. Табл. 2. Літ. 8.

JEL classification: H41, H52, I22, I23, I28.

Вища освіта як вагома частина галузі освіти України має розвиватись і видозмінюватись разом із суспільством. Для сталого піднесення економіки будь-якої країни, для успішності й зростання досягнень людей у ній стан розвитку вищої освіти має велике значення. Протягом усіх років незалежності структура та принципи формування державного замовлення та фінансування вищої освіти в Україні зазнавали змін. Це стосувалось і запровадження освітньо-кваліфікаційних рівнів підготовки, і переліків спеціальностей, за якими відбувалася підготовка фахівців, і залучення України до Болонського процесу. Система державного замовлення як засіб державного регулювання задоволення потреб економіки та суспільства у кваліфікованих кадрах також видозмінювалася. Ці фактори зумовили необхідність проведення ретроспективного аналізу законодавчих та норматив-

но-правових документів, що регулюють розміщення державного замовлення на підготовку фахівців із вищою освітою, з метою розроблення теоретичних та методологічних принципів для визначення перспективи потреби держави у фахівцях з певним рівнем кваліфікації.

Тенденції та напрями розвитку системи вищої освіти дотепер залишаються актуальною темою досліджень для багатьох науковців. Аспекти входження української вищої освіти в Європейський простір, розвиток університетської підготовки розглянуто в роботах В. Андрущенко, В. Євтуха, І. Гамерської, О. Грішанової, А. Гуржія, О. Сича. Питання державного регулювання у сфері освіти досліджували М. Авксентьев, А. Детюк, Л. Ільїч, А. Кобець. Проблемам фінансового забезпечення освітньої галузі на різних рівнях приділяли увагу В. Антошкіна, Т. Боголіб, І. Каленюк, К. Корсак, О. Кириченко та ін. Методи

й механізми формування державного замовлення на підготовку фахівців із вищою освітою та їх удосконалення описано в працях А. Беспалова, А. Детьока, О. Левченка, Н. Ушенко та ін.

Незважаючи на змістовність і цінність проведених у вітчизняній та зарубіжній науці системних досліджень, подальшого розвитку та вдосконалення потребують підходи до формування державного замовлення як системи державного й економічного регулювання підготовки фахівців із вищою освітою, що вимагає проведення ретроспективного аналізу нормативно-розпорядчих документів сегмента управління вищою освітою.

Метою статті є дослідження методологічних принципів формування державного замовлення на підготовку фахівців із вищою освітою, які відображені в нормативно-розпорядчих документах, що регламентують цю сферу.

Поняття «державне замовлення» для державних потреб та механізми його формування вперше визначено й унормовано у Законі України «Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб» від 22.12.1995 № 493/95-ВР та постанові Кабінету Міністрів України «Про Порядок формування та розміщення державних замовлень на поставку продукції для державних потреб і контролю за їх виконанням» від 29.02.1996 № 266. Ці нормативні акти стали основою для переходу до розроблення нових підходів до формування механізму державного замовлення, спрямованого на підготовку висококваліфікованих кадрів відповідно до пріоритетних потреб держави.

Основними критеріями, за якими формується державне замовлення на підготовку кадрів, є [1, с. 33–34]:

- потреба у фахівцях перспективних напрямів ринку праці, технологій та видів економічної діяльності, які мають першочергове значення для держави;

- відповідність обсягів і професійно-кваліфікаційної структури підготовки кадрів перспективним потребам ринку праці;

- регіонально-галузеві особливості потреби у підготовці кадрів;

- освітня структура, переліки напрямів підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційними рівнями, за якими здійснюється державне замовлення на підготовку кадрів;

- конкурсний розподіл державного замовлення на підготовку фахівців у освітніх установах вищої освіти, що мають відповідну акредитацію.

Проведений ретроспективний аналіз охопив нормативні документи, що регламентують формування державного замовлення на підготовку фахівців із 1997 до 2015 р. включно.

У 1997 р. постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження державного замовлення на підготовку кадрів на 1997 рік» від 24.05.1997 № 492 обсяги державного замовлення встановлено для освітньо-кваліфікаційних рівнів молодшого спеціаліста, бакалавра, спеціаліста і магістра в цілому по Україні, без розподілу за замовниками. Цього ж року затверджено новий Перелік напрямів і спеціальностей, за якими здійснювалась підготовка фахівців у вищих навчальних закладах (далі – ВНЗ) (постанова Кабінету Міністрів України «Про перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка

фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями» від 24.05.1997 № 507). У 1998 та 1999 рр., відповідно до постанов уряду, державне замовлення на підготовку фахівців у ВНЗ і робітників у професійно-технічних навчальних закладах, наукових та науково-педагогічних кадрів розподілено між замовниками, якими є міністерства й відомства, що мають підпорядковані навчальні заклади.

Починаючи з 2000 р., щорічними постановами Кабінету Міністрів України затверджувались обсяги державного замовлення на підготовку фахівців, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів (післядипломна освіта) для державних потреб у розрізі державних замовників, освітньо-кваліфікаційних рівнів та спеціальностей, за якими відбувалась підготовка. У подальшому наказом Міністерства освіти і науки України (далі – МОН) затверджувались обсяги державного замовлення ВНЗ на прийом та випуск фахівців із вищою освітою за освітньо-кваліфікаційними рівнями молодшого спеціаліста, бакалавра, спеціаліста, магістра відповідно до їхнього профілю та минулорічних обсягів. Керівники ВНЗ забезпечували виконання державного замовлення на підготовку та випуск фахівців з вищою освітою у визначених обсягах.

У табл. 1 наведено розподіл кількості напрямів підготовки для освітньо-кваліфікаційних рівнів (ОКР) відповідно до Переліку спеціальностей 1997 р.

У процесі аналізу постанов уряду визначено, що для певних ВНЗ, які мають статус національних, підпо-

Таблиця 1
Кількість напрямів підготовки за освітньо-кваліфікаційними рівнями відповідно до Переліку спеціальностей 1997 р.

Освітньо-кваліфікаційний рівень	Кількість напрямів підготовки
Молодший спеціаліст	51
Бакалавр	73
Спеціаліст	71
Магістр	72

Джерело: Про перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями: постанова Кабінету Міністрів України від 24.05.1997 № 507.

рядкованих МОН, застосовувалось визначення обсягів замовлення на рівні Кабінету Міністрів України, а не міністерства. Так у 2000 та 2001 рр. постановою затверджено обсяги державного замовлення за виконавцями в складі загальної кількості показників випуску/прийому для Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Національного університету «Києво-Могилянська академія», Національної гірничої академії, Київського національного економічного університету, Національного технічного університету України, Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Національної юридичної академії імені Ярослава Мудрого, Київського національного університету будівництва і архітектури. З 2002 по 2008 р. обсяги окремо затверджувались цією постановою лише для Київського національного університету імені Тараса Шевченка, а з 2009 р. МОН здійснює

функцію розподілу держзамовлення між усіма виконавцями.

З 2004 р. розподіл обсягів державного замовлення на підготовку фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста затверджується окремо для спеціаліста на основі повної загальної середньої освіти (напрямок «Медицина») і спеціаліста на основі бакалавра (інших напрямів).

У 2006 р. постановою Кабінету Міністрів України від 13.12.2006 № 1719 уведено в дію новий перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у ВНЗ за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра. З 2007 р. започатковано перехід до формування державного замовлення за новою структурою, а саме розподіл обсягів державного замовлення на підготовку бакалавра відбувається в межах галузі знань і напрямів підготовки, молодшого спеціаліста – в межах галузі знань і спеціальностей. У 2010 р. постановою Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 № 787 затверджено новий перелік спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра. Протягом 2008–2012 рр. нову структуру формування державного замовлення прийнято для прийому/випуску фахівців всіх освітньо-кваліфікаційних рівнів.

У зв'язку з прийняттям у 2006, 2007, 2010 рр. нових переліків напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра, молодшого спеціаліста, спеціаліста, магістра, і переходом на

них державного замовлення, МОН наказами затвердило таблиці відповідності:

– наказом «Про порядок введення в дію переліку напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра» від 27.01.2007 № 58 затверджено таблицю відповідності напрямів підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра Переліку-2006 із напрямками підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра Переліку-1997;

– наказом «Про порядок введення в дію переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста» від 13.07.2007 № 604 затверджено таблицю відповідності спеціальностей підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста Переліку-2007 зі спеціальностями підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста Переліку-1997;

– наказом «Про введення в дію переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 787» від 09.11.2010 № 1067 затверджено таблицю відповідності спеціальностей Переліку-2010 напрямам підготовки Переліку-2006 і таблицю відповідності спеціальностей освітньо-кваліфікаційних рівнів спеціаліста і магістра за Переліком-1997 і Переліком-2010;

- наказом «Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266» від 06.11.2015 № 1151 затверджено таблиці відповідності Переліків, а саме: напрямів для підготовки фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра; спеціальностей для підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра; галузей знань і спеціальностей для підготовки здобувачів вищої освіти.

Особливістю 2011 р. було формування показників випуску/прийому фахівців відповідно до чотирьох постанов уряду (табл. 2). Прийом на освітньо-кваліфікаційні рівні бакалавра і молодшого спеціаліста здійснювався за Переліком-2006 і Переліком-2007 відповідно, для спеціаліста і магістра – за Переліком-2010, випуск бакалаврів і молодших спеціалістів розпочався за переліками 2006 і 2007 рр. відповідно, а також продовжувався ще за Переліком-1997 (51% для молодших спеціалістів і 93,4% для бакалаврів).

У процесі дослідження визначено показники, що характеризують інформаційний простір сфери державного замовлення, а саме: рівень управління та акредитації; форма фінансування та навчання; освітньо-кваліфікаційні рівні підготовки; галузі знань; напрями підготовки та спеціальності; обсяги (прийом та випуск).

Законом України «Про формування та розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів» від 20.11.2012 № 5499-VI затверджено формування Державного замовлення центральними органами виконавчої влади з урахуванням середньострокового прогнозу потреби у фахівцях та робітничих кадрах на ринку праці та обсягів видатків Державного бюджету України на зазначені цілі. З 2013 р. в постановах уряду, що затверджують державне замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, на підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів, щорічно вказуються прогнозні показники державного замовлення на наступні роки.

Таблиця 2

Інформація щодо переліків, за якими здійснювався випуск/прийом фахівців протягом 2007–2011 років

ОКР	Випуск					Прийом				
	2007	2008	2009	2010	2011	2007	2008	2009	2010	2011
Молодший спеціаліст	1997	1997	1997	1997/2007	1997/2007	1997	2007	2007	2007	2007
Бакалавр	2007	1997		1997/2006	1997/2006	2006	2006	2006	2006	2006
Спеціаліст	2007			1997	1997	1997	1997	1997	1997	2010
Магістр	1997	1997	1997	1997	1997	1997	1997	1997	1997	2010

Складено авторами.

Аналізуючи період до набрання чинності Закону України «Про формування та розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів» від 20.11.2012 № 5499-VI, варто наголосити на формальному підході до формування державного замовлення, який не враховував потреби галузей економіки країни у кваліфікованих кадрах. На той час не здійснювалось прогнозування середньострокової потреби в робочій силі та фахівцях із вищою освітою, хоча цей показник є основою для обґрунтування обсягів державного замовлення на підготовку фахівців [4, с. 133]. Зміни в цьому процесі почалися з моменту набрання чинності названим Законом, розроблення та затвердження Методики формування середньострокового прогнозу потреби (ССПП) у фахівцях та робітничих кадрах на ринку праці (наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 26.03.2013 № 305). На рисунку наведено схему формування державного замовлення відповідно до цього Закону.

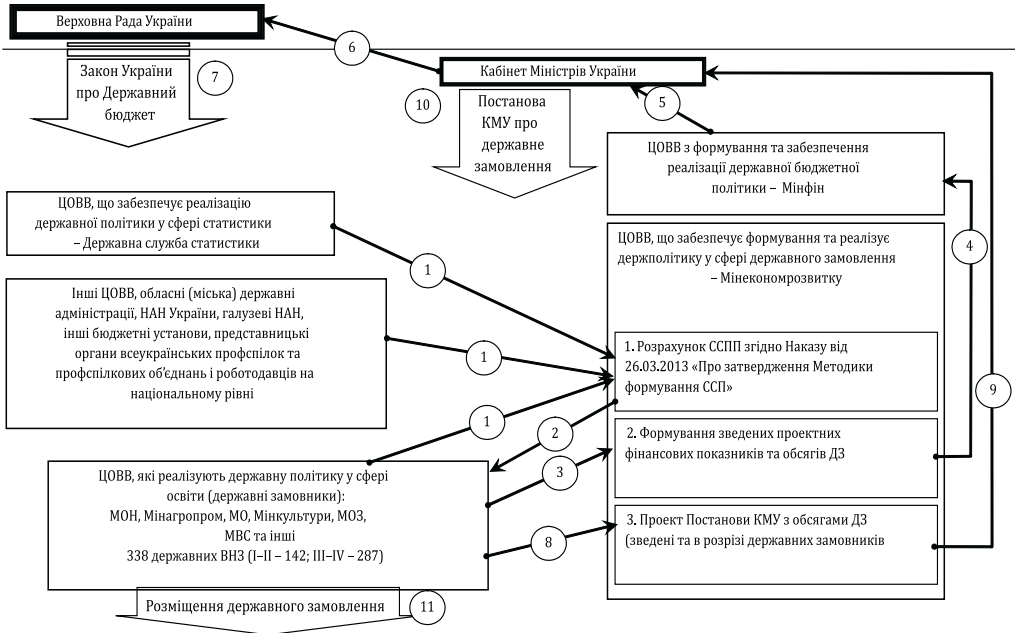
Для визначення пропозицій обсягів держзамовлення центральні органи виконавчої влади, які реалізують державну політику у сфері освіти і є державними замовниками, використовують показник середньострокової потреби в робочій силі і фахівцях, який обчислюється в Міністерстві економічного розвитку і торгівлі України (далі – Мінекономрозвитку) і доводиться держзамовникам. Розрахунок цього показника базується на обрахунку кількості зайнятих працівників за видами економічної діяль-

ності. Для прогнозування додаткової потреби окремих видів економічної діяльності в робочій силі за професіями (фахівцях) використовується розрахована кількість зайнятих працівників, а також значення потреб на економічний розвиток (створення нових робочих місць) і на заміну (для заміщення працівників, котрі вибули за природними причинами). Мінекономрозвитку використовує статистичні дані Державної служби статистики України, а також враховує пропозиції інших ЦОВВ, обласних (міської) державних адміністрацій, НАН України, галузевих національних академій наук, представницьких органів всеукраїнських профспілок та профспілкових об'єднань і роботодавців на національному рівні. Розрахунок ССПП базується як на абсолютних показниках (валова додана вартість, кількість зайнятих працівників, кількість зайнятих за професією), так і на розрахованих Мінекономрозвитку (показники продуктивності праці, індекс продуктивності праці, частка зайнятих за професією в загальній кількості зайнятих, а також прогнозні розрахунки).

Після розрахунку ССПП Мінекономрозвитку доводить його значення до державних замовників (МОН, Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство оборони України, Міністерство культури України та ін.), які відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Методики розрахунку орієнтовної середньої вартості підготовки одного кваліфікованого робітника, фахівця, аспіранта, докторанта» від 20.05.2013 № 346 та наказу Мінекономрозвитку «Про затвердження форм подання інформації про показ-

ники орієнтовної середньої вартості підготовки» від 04.12.2013 № 1429 до 1 грудня подають згідно із затвер-

дженими формами показники за поточний, наступний та на проектні три роки. Ці форми подаються в роз-

ССПП – середньостроковий прогноз потреби у фахівцях та робітничих кадрах на ринку праці

Рисунок. Схема формування державного замовлення відповідно до Закону України від 20.11.2012 № 5499-VI

Пояснення до рисунку:

1. Подання статистичних даних, пропозицій та інших відомостей для розрахунку середньострокового прогнозу потреби у фахівцях та робітничих кадрах на ринку праці (середньостроковий прогноз – ССПП) до 15 вересня поточного року.
2. Доведення до державних замовників ССПП до 1 листопада поточного року.
3. Подання пропозицій до проекту державного замовлення на наступний за плановим рік та наступні два бюджетні періоди у натуральному та вартісному виразах відповідно до затверджених критеріїв у розрізі освітньо-кваліфікаційних рівнів, галузей знань і спеціальностей з урахуванням середньострокового прогнозу до 1 грудня поточного року.
4. Визначення зведених проектних обсягів державного замовлення, подання для включення їх до проекту закону про Державний бюджет України на відповідний рік.
5. Подання проекту держбюджету до КМУ.
6. Подання проекту держбюджету до Верховної Ради України.
7. Прийняття Закону України про державний бюджет на наступний рік та набрання ним чинності.
8. Подання пропозицій до проекту державного замовлення на плановий рік із визначенням показників середньорічної чисельності, орієнтовної середньої вартості підготовки одного кваліфікованого робітника, фахівця, аспіранта, докторанта, а також обсягів видатків, передбачених державним бюджетом на зазначені цілі, та відповідні обґрунтування щодо наданих пропозицій.
9. Подання проекту постанови КМУ про затвердження обсягів державного замовлення.
10. Затвердження постанови КМУ про затвердження обсягів державного замовлення.
11. Розміщення державного замовлення серед виконавців (ВНЗ) на конкурсних засадах згідно з постанови КМУ від 20.05.2013 № 363.

різі освітньо-кваліфікаційних рівнів для вищої освіти, форм підготовки для наукової й післядипломної освіти та бюджетних програм. Форми містять показники щодо обсягів фінансування, середньорічної чисельності та орієнтовної середньої вартості підготовки одного фахівця за формами навчання (денна та заочна) [6; 7]. Далі формується проектні показники обсягів фінансування на підготовку фахівців з вищою освітою в розрізі державних замовників та бюджетних програм на наступний рік.

Після оприлюднення Закону України «Про Державний бюджет України» на відповідний рік, розпочинається етап формування проектних обсягів державного замовлення в розрізі галузей і спеціальностей для кожного державного замовника. Сформовані проектні обсяги подаються до Мінекономрозвитку для формування і подання до уряду проекту постанови «Про затвердження обсягів державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою». Після оприлюднення цієї постанови державні замовники розміщують державне замовлення серед виконавців (ВНЗ) на конкурсних засадах, регламентованих постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів» від 20.05.2013 № 363. Строки оголошення конкурсу, подання документів до розгляду та повідомлення про результати конкурсу визначені в цій постанові. Кожен державний замовник створює конкурсну комісію, визначає її склад, але при цьому до нього не

можуть бути залучені представники учасників конкурсу. Критерії конкурсного відбору визначені в постанові. До них належать: наявність ліцензії; погодження проектних показників із регіональними центрами зайнятості, місцевими органами управління освітою; показники економічної ефективності; показники якості наукової роботи; показники комерціалізації наукових досліджень і розробок; загальна чисельність студентів, відсоток загальної чисельності іноземних студентів; кадрове забезпечення; міжнародна діяльність і т.ін. [8].

Міністерством освіти і науки розроблено Положення про конкурсну комісію Міністерства освіти і науки України з відбору виконавців державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів, яке затверджено наказом від 30.05.2013 № 646 (зареєстровано в Міністерстві юстиції України 13.06.2013 № 957/23489).

Проведений ретроспективний аналіз законодавчих та нормативно-правових документів, виданих упродовж 1997–2015 рр., дав змогу окреслити найхарактерніші риси й тенденції змін, які відбувалися в ці роки у процесі формування та розміщення державного замовлення на підготовку фахівців із вищою освітою.

Розглянуті критерії формування державного замовлення на підготовку фахівців, науково-педагогічних та робітничих кадрів включають показники як загальнодержавного, так і галузевого рівнів. Слід зазначити, що до складу критеріїв не входять показники, що характеризують кінцевий результат виконання замов-

лення (ефективність і якість підготовки фахівця, його конкурентоспроможність на ринку праці тощо) [5, с. 32].

Проведені дослідження доводять, що формування та розміщення держзамовлення на підготовку фахівців базується на таких принципах: доступність і конкурсність здобуття вищої та професійно-технічної освіти й забезпечення відповідності освітніх послуг потребам ринку праці; відповідність освіти потребам особи, суспільства та держави, випереджальний характер професійної й освітньої підготовки за пріоритетними напрямками; конкурсність у відборі навчальних закладів на підготовку фахівців та визначення потреби у підготовці кадрів на перспективу за допомогою прогнозного методу.

Важливою особливістю формування держзамовлення на підготовку фахівців із вищою освітою в Україні є його подвійне призначення. З одного боку, за його допомогою задовольняється потреба економіки України у висококваліфікованих фахівцях, а з другого – забезпечується конституційне право громадян України на здобуття вищої освіти.

У ст. 72 Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII затверджено мінімальні обсяги державного замовлення на підготовку фахівців за новими ступенями – молодшого бакалавра, бакалавра, які становлять не менше 51% від кількості випускників загальноосвітніх навчальних закладів у поточному році. Для ступеня магістра ця величина дорівнює 50% від випускників ступеня бакалавр, котрі завершили навчання в поточному році за кош-

ти державного бюджету, і 70 % – для ВНЗ зі статусом дослідницького [3].

Функціональний підхід до формування державного замовлення та реалізації його принципів складається з послідовних етапів: прогнозування, планування й формування, розміщення, виконання [2, с. 61–62]. Правові відносини на стадії прогнозування державного замовлення у сфері освіти регулюються Конституцією, яка не містить кількісних норм щодо державного замовлення, але гарантує права громадян на здобуття безоплатної вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах на конкурсній основі та базові принципи управління економікою. Реалізацію конституційних положень щодо права громадян на освіту відображено в законах України «Про освіту» від 23.05.1991 № 1060-XII, «Про професійно-технічну освіту» від 10.02.1998 № 103/98-ВР, «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII.

На етапі планування та формування державного замовлення у сфері освіти правове регулювання здійснюється щорічними постановами уряду, що затверджують обсяги державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, на підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів для державних потреб у відповідному році.

На етапі розміщення державного замовлення правове регулювання здійснюється правовими актами, що визначають порядок розміщення державного замовлення, умови відбору виконавців державного замовлення, зокрема, на підготовку відповідних категорій фахівців (наприклад, постанова Кабінету Міні-

стрів України від 15.04.2013 № 306 визначає механізм розміщення державного замовлення, що здійснюється державними замовниками на конкурсних засадах, у тому числі встановлюються основні критерії та порядок відбору виконавців державного замовлення).

На етапі виконання державного замовлення правове регулювання визначають підзаконні нормативно-правові акти, нормативні акти державних замовників, статутні документи виконавців замовлення, а також нормативно-правові договори. Відбір виконавців державного замовлення має проводитися конкурсною комісією, яка утворюється щороку державним замовником. Виконання державного замовлення має спрямовуватися на посилення відповідальності ВНЗ за підготовку кадрів належного рівня якості.

Отже, у процесі ретроспективного аналізу законодавчої бази досліджено функціональний підхід, методологію та принципи формування державного замовлення, визначено його характерні риси й тенденції змін. В результаті дослідження запропоновано схему формування державного замовлення відповідно до Закону України від 20.11.2012 № 5499-VI; систему показників державного замовлення; структуру й аналітичні таблиці з абсолютними та розрахунковими даними показників державного замовлення.

У подальшому дослідники планують вивчити питання фінансового забезпечення ВНЗ для підготовки фахівців із вищою освітою в межах державного замовлення, проаналізувати підходи та методи розрахунку середньої вартості підготовки одного фахівця.

Список використаних джерел

1. *Галіцин В. К.* Формування державного замовлення на підготовку бакалаврів / В. К. Галіцин, І. С. Кочарян // Науково-технічна інформація. – 2012. – № 4. – С. 33–40 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NTI_2012_4_9.
2. *Детюк А. М.* Система джерел адміністративно-правового регулювання державного замовлення в сфері освіти / А. М. Детюк // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. – 2015. – № 4. – С. 60–65 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npna_2015_4_13.
3. Про вищу освіту :закон України від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page>.
4. *Ільч Л. М.* Проблеми та шляхи формування ефективного механізму державного замовлення на підготовку фахівців, науково-педагогічних та робітничих кадрів / Л. М. Ільч // Демографія та соціальна економіка. : наук. журн. НАН України, Ін-т демографії та соц. дослідж. ім. М. В. Птухи. – 2007. – № 1. – С. 132–141.
5. *Левченко О. М.* Напрями удосконалення механізму формування державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою / О. М. Левченко // Наукові праці КНТУ. Економічні науки. – 2009. – № 15. – С. 29–33.

6. Про затвердження форм подання інформації про показники орієнтовної середньої вартості підготовки за державним замовленням одного кваліфікованого робітника, фахівця, аспіранта, докторанта, слухача : наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі від 04.12.2013 №1429. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z2167-13>.

7. Про затвердження Методики розрахунку орієнтовної середньої вартості підготовки одного кваліфікованого робітника, фахівця, аспіранта, докторанта: постанова Кабінету Міністрів України від 20.05.2013 № 346 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/346-2013-%D0%BF>.

8. Про затвердження Порядку розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів : постанова Кабінету Міністрів України від 20.05.2013 № 363 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 39. – С. 1378.

V. GAPON, L. CHIMBAY, O. BARABASH

RETROSPECTIVE ANALYSIS OF LEGISLATIVE FRAMEWORK AND APPROACH TO FORMATION OF STATE ORDER FOR TRAINING OF SPECIALISTS WITH HIGHER EDUCATION DEGREE

Summary: *The article deals with the main methodological principles and the elements of the state order formation as a system of state and economic regulation of the specialists training in the higher education sphere, which requires a retrospective analysis of the regulatory documents of the higher education segment management. The list of factors that characterizes the informational space of the public procurement sphere is determined. It has been determined that the main elements in the system for forming proposals to the draft state order for the planned year are the calculation of the medium-term forecast of the need for specialists and labourers in the labour market, the determination of the indicators of the average annual number, the approximate average cost of training of one specialist with higher education, and also the amount of expenditures foreseen by the State Budget of Ukraine for these purposes and appropriate justification for the submitted proposals. Based on the results of the study, a scheme for the formation of a public order is proposed in accordance with the Law of Ukraine dated 20.11.2012 No. 5499-VI; The system of indicators of the state order; The structure and analytical tables with absolute and estimated data of indicators of a state order. In the future, the researchers plan to study the financial provision of universities for the training of specialists with higher education within the framework of the state order, to explore approaches and methods for calculating the average cost of training of one specialist.*

Key words: *state order, training of specialists, higher education, higher educational establishments, educational-qualification levels, directions of training, speciality.*